

RÜNDAJA

Nr. 1

JÕULUKUUL

1930 a.

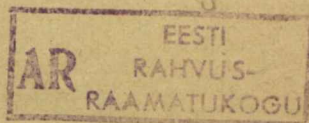

ÜENÜ LAEKVERE OSAKONNA VÄLJAANNE

Sisu:

Noorus-fontään.
Villalööja.
Päikese kiir.
Jõuluöö metsatalus.
Parema tuleviku poole.
Paasverelase sisemisest maailmast.
Usuelust Paasveres.
Laekvere 6 kl. algkool.
Noorsoolaste tööst.
Pildid.

Ar 930P
Ründaja

Hallo - - - Laekverelased!!!

Kui sõidate Simuna — ärge unustage külastamast

A. Leesmann'i majanduskauplust

ka siis, kui Teil ostuvajadust pole; saate veenduma, et soodsaim sisseostukoht asub säääl, kus hindades täielik vastutulek.

Küi lähenemas leeri-, sünni- või pulmapäev, siis kingitusteks säääl valik on suur.

Sisaldavad kaubaliigid:

riide-, valmisriide-, naha-, saapa-, raua-, põllutööriistade-, ehitustarvete-, kirstuehete-, klaas-email-, koloniaal-, puduja värvikaubad.

Esitused:

A.-s. VILJANDI KUDUMIS- JA LINAVABRIK.
JÕGEVA VILLAVABRIK.
A.-s. KOHILA NAHAVABRIK.
JÕGEVA RIIDEVÄRVIMISE VABRIK.
A.-S. KAPSI JA CO TALLINN.

Erialad: Laskeriistad, jahitarbed, lõhkeained, gramafonid, plaadid, raadioaparaadid ja hooajaks jällegi suurim valik jalg-rattaid soodsatel järelmaksu tingimustel.

RÜNDAJA

NOORSOO KULTUURI AJAKIRI

Nr. 1

JÕULUKUUL

1930. a.

Jlmub 2—3 korda aastas.

Noorus — fontään.

Agnes Taar,

(Laekvere 6 kl. algk. end. õpetaja).

Maa põue kogunud kui palju vett on rahutumad,
Siis käärima see hakkab viinana
ja otsib väljapääsu niredelle,
et viia päikeselle vastu neid:
Maapõue saab kitsaks — tundub piinana,
ei jatku ruumi võimsa kiredelle.
Neil vaja vabadust ja uusi teid —
fontään, see paisaku veed, maasse mahutumad!

Ja tõugatuna sooveist ühiseist ning jõust
lööb vesi kõrvale kõik tõkked,
kunni saab valgust, päikest, õhku
ja purskab jõana taeva üles.
Nüüd kurgus tal vaid rõõmurõkked —
ei enam tunne kitsust, rõhku.
Ning inimesed vaatvad, käed süles
kuis viskub nire kõrgele maapõu'st.

Nii rinnus nooris rahutumad rabelevad veed,
mis mahtuda ei taha kitsa kasti:
Nad valgust ihalevad, vabadust ja ruumi
ning — vallutada avarusi, leida teid,
et püstitada lipu võimsa hingele masti.
ja saata ilma hõikeid, kutsumisi kuumi.
Fontäänina hing leidma kõrgeid peab teid!
Seks paiska, noorus, kõrgele su aateid — pärlikeid!...

Villalööja.

(Vana Alatskivi murrakus.)

Jakob Liiv.

Kaugelt üle viiskümne aasta on sellest möödunud, kui seitsmekümne aastane Luuri Mart mulle järgmise loo jutustas.

„Mia õlin nooren e'än villalüüjä. Egä siä, poeg, ei tiä mes sii tähendäb. Mia kõhe seletän: Selaal ei öllud villakruasa, viil vähem veskid, kus villu jahvatati. Villad lüüdi lahedast, keeräti kuunla ja kedrati nõnda nagu naesed takku ketravad.

Villalüümisel tehti vibumuudu puu, keeräti lamba soolika-test keeled piäle, nagu sia viiulil öled nähnud. Keeled tõmmati pingule, raputati villad piäle, lüüdi pulgaga keeltele, mes väri-sedes umisema haksid ja villad ärä lahutasid, nii et neid võis kuunla keerätä.

Villalüüjad ölid nagu rätsepäd, kes perest perre ja külast küllä villu lüümän kääsid. Mia olin kua niisuke ametmiis.

Ükskõrd viidi miu Päätskivi küllä villu lüümä. Siäl öli miul tüüd kõhe mitu nädäläd. Hüvakene küll, tüü sae ötsa ja mia pidin Savasvere küllä tüüle minemä. Öli niisuke asi, et naksimä lõpu liiku tegemä ja mia ei pannud siäl juuren tähe-legi, et öhtu kätte tuli.

Tõesed naksid kiilmä, et mia tüüsist sinna jääksin ja alles tõesel pääväl Savasvere lähäksin.

„No võe kedä mia pelgän, kes miu kallale tuleb?“ mötlin iseeneses. Olin ju siis nuurmiis, täis jõud käen ja piä natuke pehme kua sii and öma jägu julgust. Võtsin villapuu selgä ja läksin.

Öli küünläpäävä aeg ja äege külm ilm; aiateibäd ja roodi-kad aeva laksusid, kui mia Päätskivi külä vahelt läbi läksin.

Küünläsula öli müüdä ja lumi kand, lasin siis kõhe silmält üle lageda väljä ötse Savasvere külä piäle.

Kuu paistis selgest ja öli kõhe nõnda valge nagu päävä aeg. Kõrraga näen, nagu suur siakari tuleb miu poole, — kõik rias. Mötlin, et kuidas Savasvere rahvas ömad siad niisekese külmä ilmägä lahti one jätnud ja müüd küläst nii kaugele tulevad. Jäen seismä ja öege vaatan. Vaatan ja näen, et niid ei öle kellegi siad, vaid hundid.

Nagu külm vesi käis miu üle kehä; viin öli nagu käegä piäst

ära võetud. Naksin tõisi hurjutama, aga selle asemel tulid ike ligemalle.

Mõtlin, mes nüüd teha! Ei abi-armu kustki!

Kesk väljä oli suur kivi, naksin sinna juuksma, et kivi õtsa minnä, aga hundid juuksid perrä.

Saen kivi juurde, toetin seljägä selle vasta, võtin villapuu kätte, et sellegä neid ära ajada, aga kas kurjad peljäsid? Neid oli kaheksateist piäd ja õege julged. Nävad piirasid miu ümber kõege kivigä ja vahtisid põleväte silmädegä miu õtsa.

Tii nüüd mes tahad! Võtin pulga ja naksin keelte piäl trömistama, arvates, et ehk sedä pelgävad. Aga kedägi... Nävad istid maha ja naksid kõik ühestsuust huluma.

Kui mia ära väsisin ja trummeldamise maha jätin, tulid kõik hambaid lõgistades miu ümber. Mia naksin Jumalat paluma ja lugesin Issämeie palve ärä, tuletin kõik patud miilde, et õlin vahest salgakese külänaaste villu püksireien koju toonud ja mõnikörd üüsite külä tüdrikute juuren käänud.

Nõnda siis annin õma hingekese Issanda hoolest ja valmistin surma vasta, teades, et hundid miu siin ike ärä sööväd. Aga ei kedägi. Nävad läksid kõrdkõrralt miust müüdä ükstõese järele, egäüki tõstis jala üles nagu koer ja niisutas miu jalgu, nõnda et niid läbi märjäst saed.

Viimate naksid jälle õrisemä ja miule hambaid näitämä.

Võtin viil kõrrast pulga kätte ja naksin trummeldämä. Ennäe imet! Hundid läksid jälle eemäle ja naksid huluma. Kui mia trummeldamise seismä jätin, tulid nävad jälle miu jalgu niisutama.

Nüüd saen aru, et hundid niisukest pillimängimist armastasid. Mia trummeldasin ja hundid hulused kõege üü. Mia õlin läbi märg ja külm tahtis võtta.

Koedu aal naksid hundid jälle rias Kõkaru metsa poole minemä. Mia läksin Savasvere, aga õlin nõnda ära külmetänud ja ehmätänud, et terve kaks nädälad haige õlin ja sängin leisisin.

Küll õli sii õmete üks hirmus üü! Varssi selle piäle läks miu piä hallist ja mia jätin villalüümise maha.“

Päikese kiir.

Kuis rõõmus ja vaba oled päikese kiir, vallandudes avakäsil maailmale, igale südamele! Kuis poetud rõkkavrõõmsana, väike pronksikild, tehes heledaid jooniseid maale, varjude kõrvale — varjudest üle. Edasi, edasi jätkub su lend, pehme kullalainena.

Vaatlen sind, pronksikilluke, ja mõtlen kadestades: kuis oleks hää tunnetada kõiki sarnaselt Sinule, julgelt, rõõmsalt, soojalt, tervikuliselt. Kui hinge asemel mulle enese annaksid, väike võimas pronksikild! Kogu maailma võiks süleleda, kõrgel kanda, viia rõõme paigast paika. Julgena paiskuksin maailma! Kõik hinge nukrad ebatasandused siluksin, ta rohitand rajad rõõmsaiks soendaksin ja kuldseiks paitaksin. Jah, kuldseiks kõik südamed paitaksin, võimelisiks avarduma kõigile, armastama, andestama, süttima igatsuse heledas leegis. Julgeks ja jõuliseks hingeraua taoksin, soendaksin ja karastaksin. Ei kedagi jätaks hädiseks, tallama nukraid radu oma hinge taga-mail.

Näe, päikesekiir, kuis kõik Sinus hellub! Kuis tuulgi, kaugele igatsev, vaikivana jääb puhkama oksile. Sina rahutu, tujukas tuul, Sinugi päikesekiir võidab; ei sunni kuid võidab. Siis vihasena uuesti edasi rühid, häbened, et Siirdki mässis ja mõjutas päikesekiir.

Oled kõikvõimas pronksikild. Oled võimas, rõõmus ja vaba! Kogu maailm Sinu rõõmudes rõkkab. A. R.

Rabindranath Tagore.

I.

Päeval, mil koputab surm sinu uksele, mida pakud Sa talle? Ma panen oma külalise ette kogu oma elutöö — ma ei luba teda tühjade kätega minna.

Kõik oma elusügisest ja suvest kogut magusmahla, kõik lõikuse ja sisuka elu tulud, need ulatan oma elupäevade õhtul, kui surm mu uksele koputab.

II.

Oled väljas — öös tormises Sinu armastuse teel, mu sõber? Taevas hoigab, kui see, kes kahtleb. Ei tule und mulle sel ööl. Avan ukse ikka jälle, ikka, pilk pimedusse juhit, mu sõber. Ei või seletada — o kust, küsin endalt, siirdub su rada.

Milliselt hämaruses tukkuvalt jõe kaldalt, milliselt kaugelt ähvardavalt metsarannalt läbi varjude eksitava sügavuse otsid teed minuni, mu sõber?

Kogust „Gitanjali“ tõlk. A. R.

Metsatalus jõuluööl.

Ta kuuskede põliste sõoris
kui mere pääl väikene saar;
puud kaitsevad tormide keerist
ja päikest toob taevaste kaar.

Nüüd jõuluöö laskunud alla —
suur rahu lebab maa pääl,
kõik ukсед ta jaoks jäetud valla
ja kutsub kellade hääl.

Siin rõõmu ei tunta sest palju,
et arm majast majja nüüd käib,
sest mure, mis lasub kui kalju
kõik rõõmu siin vallutand näib.

Ei saa ema und ega rahu —
need põgenenud kaugele vist. . .
nad metsatallu ei mahu —
ema süda on puruks kist.

Leel viimane õhetub süsi,
eit kolde ees kummargil. . .

Sest süda kui torgitud, hell.

Neil olevik raske ja valus
on õlgadel lasumas veel;
küll vaigitaks sest metsatalus
ent murtud on vanade meel.

Ikka meelestub olnu ja läinu —
See surmani süame kui pand!

Kus oled ka liikund või käinud,
kuid mure ei lahku su mant:

Saand pojast neil hulkur ja varas,
elujanu isatalust ta viis.

Nüüd vanglas vaid kodu tal paras. . .

Oma kodu sai võõrastel siis. — — —

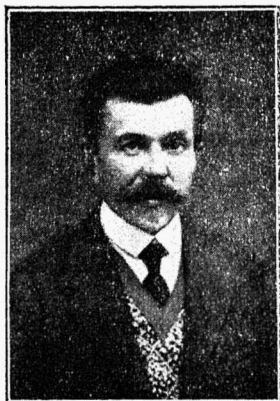
Leel viimane hõõgub veel süsi
eit nutab kolde ees.

Taat trööstib ja lohutab, küsib,
ent omalgi silmad on vees. . .

Agnes Taar.

Parema tuleviku poole.

Eduard Reiman.

Eduard Reiman.

Raske kriis vapustab praegu maailma majandust ja on juba otsaga jõudnud meie kodumaale. Küsige kellelt te soovite, ikka saate vastuse, et nii ei või enam edasi kesta. Vähe on üldse neid, kes võivad omaga rahul olla. —

Mis tuleb edaspidi? See küsimus huvitab nüüd noori kui vanu. Meie majanduslikku seisukorda peab viidama tervenemisele, maksku mis maksab, see on meie elu ja töö suuna küsimus. Sõjariistus võitluse asemele on astunud majanduslik võitlus, mida arendatakse laialisile rahvahulkele tundmata jõudude poolt.

Põhimõtte sellel võitlusel on küllalt geniaalne ja hirmus, samuti abinõud vastavalt sellele. Häda rahvale, kes küllalt hoolega enda ette ei vaata ja aegsasti oma seisukohti ei kindlusta; see võib ennast varsti leida allajäänult. — Ka meie seisukoht ei ole sugugi lootusrikas. Ei maksa ennast trööstida selle mõttega, et varsti võiks asjaolud paraneda. Väljavaateid selleks aga ei ole, peame kõige energilisemad abinõud tarvitusele võtma seisukorra parandamiseks. —

Eeskirju! Andke eeskirju! See on kahtlemata iga ühe nõudmine, kes tunneb enese olevat raskustes. Kes seda ei tahaks, et seisukorda parandada! Eeskirju, muud midagi. —

Majandusilmas on kahjuks võimata anda eeskirju, sellepärast, et see on alatasa muutuv. Ei või üldse olla kindel, et nõudmine selle aine järele, mida produtseerime, püsiks muutmata ühel tasapinnal, kaubaartikli müügile saatmise ja ta valmistamise algusel.

Harilikult kõiguvad üksikute saaduste turuhinnad, kuna üldseisukord palju ei muutu. Praegu on aga erakorraliselt kõigi saaduste hinnad, mida meie kui põlluharija rahvas produtseerime, üldiselt langenud, kuna selle vastu tööstussaadused, mida tarvitame, hinnas väikest lödvenemist näitavad. See on esile toonud ebaloomuliku turu vahekorra.

Saaduste põhihindu arvestatakse selle järele, kui palju meie tööväärtust tema valmistamisel ärakulutatakse. Iga töö-

jõuline inimene võib rohkem produtseerida, kui seda tema isiklisteks tarveteks vaja läheb, sellest ülejäägist tekib see töö lisaväärtus, mida laseme müügiks turule. Kui aga see produktioon kasvab liiga suureks, siis ujutatakse turg kaubaga üle ja saaduste hinnad langevad madalale, sest kellegil ei ole mõtet osta rohkem kui ta oma tarviduseks vajab, iseäranis toiduaineid mis ruttu rikki lähevad.

Meie oma kehva põllupinnaga ei suuda võistelda nende maadega, kus on maa viljakandvam ja kliina parem. Meile tuleb oma töösaadus ikka kallis kätte, kuigi sellega ei saa arvestada inimene, kes enese vajaduseks valmistab. Hoopis teine lugu on aga sellega, kes seda ostma peab. Seisukorda raskendab veel praegune poliitilisist intriigest mõjutatud teravilja „dumping“ — see on kaupade turule saatmine alla tootmis-hinna, mida teevad suurel määral ühisel sihil Vene- ja Saksa-maa, väiksemate riikide majanduse segi löömiseks. See ähvardab meie tööväärtuse hävitada.

Viimase abinõuna selle vastu on pandud Eestis maksma teravilja monopol, mis aga kahjuks on hilineanud ühe aasta võrra. Kui seda oleks maksma-pandud aasta eest, siis oleks meie seisukord märksa parem. Nüüd on aga meie ekspordi eest saadud välisvaluutaga ostetud välismaa teravilja, mis meie põllumajandust hävitab.

Turuolud Laekvere ümbruses on paari aastakümne kestel läbi teinud mitmed muutuse protsessid. Enne oli suur minek kartulitel, mida tarvitas sel ajal õige tihe viinavabrikute võrk, neid suitses pea igas mõisas ja paiskasid määratul hulgal seda va kibedat Sarmaatia lagenlikkudele. Selle kõrval oli ka hea teraviljaturg Avinurme ja Peipsi ranna-äärsetel maadel. Ei olnud meie põllumeestel vaja minna kuhugi vilja koormaga, see viidi igal aastal kodust ära. Suur ilmasõda hävitas aga meil mõlemad turud jäädavalt. Viinavabrikud lõhuti maha ja uus kitsaroopaline raudtee hakkas varustama Avinurme ja Must-vee ümbrust, nii ei tulda teravilja kaugemalt otsima.

Algas uus ajajärk. Hakkasime väljamaale võid müüma. Piimahind tõusis, ja koorejaamu tekkis kui seeni sügisel. Piim voolas ja raha voolas, seisukord oli lootust äratav. Nüüd oleme aga äkki sarnases seisukorras, et võiturg on ülekoormatud ja hind äärmiselt madal. Praegu ei saa ühegi majandusala peale rohkem rõhku panna, vaid tuleks võimalikult mitmeid aineid püüda valmistada. Majanduslikult vilunud isik võib küll juba suve jooksul, kui põld saagi ülevaadet annab, ette ära öelda ees-tuleva hooaja müügi artiklite nõudmise ulatuse ja võib siis en-nast selle järele seada. Põllumajandust ei saa aga nii kergesti

ümberkorraldada, sellepärast peame püüdma mittenõuetavaid aineid koduselt ära kasutada. Pearõhku tuleb panna äärmise kokkuhoiu peale, ilma selleta ei suuda meie endid peasta. Mis kasu on meil siis sellest, et oleme oma kalli kodumaa eest nii suuri ohvreid toonud, kui laseme endid majanduslikus võitluses alla rõhuda. Eesti visadus peab meid ka siin aitama! Raskusi äravõites läheme parema tuleviku poole. —

Paasverelase sisemisest maailmast.

Hindrek Sirelpuu.

Rahvuskarakteril on positiivseid ja negatiivseid jooni. Oma naabersuurrahvast venelasi tunneme kui hääsüdamlikke, muretuid ja kannatlikke, teiselt poolt aga kui tahtetuid ja bruttaalseid lõtvureid. Sakslasi jälle kui energilisi, töökaid, kindlaid, aga ka kui tooreid ja üleemeelseid egoiste. Ka Eesti iseloomus leiame nii häid kui halbu külgi. Häädeks tulevad lugeda eestlase töökus, visadus ja sitkus; halbadeks aga tema jonnakust, enesearmastust ja kadedust.

Neid üldjooni täiendab ja süvendab kohapäälne elu, andes rahvuslikule hingelaadile rikkalikult erivarjundeid. Haraktri lokaliseerimisel kujunevad erilised jooned hingeellu, mis omased vaid selle ümbruskonna rahvale. Nii pakub Lõuna-Eesti mõnedki lokaalsed rahvustüübid nagu: mulgid, abjakad jt.

Kohapäälne elu-olu on oma töö teinud ka paasverelase südame ja vaimu kallal. On tekkinud selle järeltusel nii mõnedki ainult Paasverele omased tunded, õigekspided ja eluviisid. Mil-line oleks siis paasverelase temperament?

Üldiselt jagatakse inimtüübid 4 kategooriasse: sanguini-kuiks, koleerikuiks, melankoolikuiks ja flegmaalikukis. Sanguinikuid teame kui lõbusaid, koleerikuid kui hakkajaid, melankoolseid kui nukkermeelseid ja flegmaatikuid kui ükskõikseid. Paasverelases oleks ligikaudu 60% melankooliat, 20% koleerilisust ja 20% flegmaatilisust. Sellepärast on tema iseloomus ka palju nukkermeelsust ja tõsidust. Talle on võõras huumor, päiksepaisteline, hele ja muretu naer. Paasverelane teeb nalja küll, kuid selles on palju sappi ja pilget. Tema naer on irooni-line, ta nali seisab päämiselt karrikeerimises.

Iroomik pole rahul oma eluga, oma ümbrusega. Nii sisal-dab paasverelane endas rohkesti maailmaparandaja ja revolutsionääri algeid; hingis on palju rahutust ja käärivat ollust, mis kuidagi ei taha leppida omaaja inimestega, ümbritsevi oludega.

Ta on veendunud selles, et maailmas pole asjad sugugi hääd, ta pole rahul millalgi oma seisukorraga, vaid nuriseb, kaebab, süüdistab ja protesteerib alalõpmata. Vähe on temas elurõõmu ja jaatavat, heledat optimismi. Oma elu korraldamist võtab ta väga tõsiselt. Paasverelane ei ole ühepäeva peremees, ei ta salli kergemeelsust ja muretut pillamist. Tema muretseb alati homse ette; kogub, korjab, et varustada end mustapäevade jaoks. Oma loomult on ta kinnine. Enesest ei armasta paas-

Paasvere pillideorkester.

Keskel orkestrijuh A. N u r m.

verelane palju rääkida. Jutuajamiseks on tavaliselt ilmasündmused. Ta vestab poliitikast, majandusest, inimeste elust ja armastab omal viisil filosofoerida. Enamasti ikka läheb jutt asjalikult. Pisut uudishimulikuna uurib ka teiste saladusi, kuid enda elu lukustab ta kõigile. Siin esineb ta täieliku kontrastina mulgile ja abjakale, kelledele enesest rääkimine on igalpool jutu pealkirjaks.

Paasverelasel pole viisiks hoobelda, oma tegusid kiita ja ennast ülistada. Ta ei kelgi oma varandusega, taluga, rahaga,

jõuga ja nobustega. On ta rikas, siis ei armasta oma kukrut kõigile näidata ega oma kapitalidega keskpõrandal keerutada, vaid avaldab oma majanduslikku tugevust vaikselt iseteadvuses. Ka pole hiilguse ega välise laki armastaja, mispärast ei hooli suurt toredusest ja šikist. Kodus ja seltskonnas näitab ta üles lihtsust ja tagasihoidlikkust. Ta korteris ei leidu luksusesemeid, toredaid peegleid, uhkeid vaipu, kallist mööblit ega haruldasi vaase. Kogu värk on üsna „prostoi“. Üsna jõukast talust võib jääda võõral mulje, et siin on tegemist vaid ühe kehuvuriga.

Enesest räägib paasverelane vähe ja oma asju pole tal ka kombeks võõrastele vaatamiseks tõppida. Sissetulijat ei talutata kohe tahapoole saksakambri ilu maitsema, ei avata kohe ta ees laekaid ega näidata taluvarandusi, ei tutvustata päale-tükkivalt ennast ega oma majapidamist. Kõiges on aega. Elamu välimuse ja sisemuse uurimine jäetakse külalise uudishimu hooleks. Matkajad teavad jutustada, et mulgi talu võib põhjalikult tundma õppida kõigis üksikasjus tema minevikust ja olevikust veerandtunni jooksul ja isegi rutem. Paasvere talu iga-tahes nii kerge pole läbi uurida. Kulub selleks kindlasti hulga veerandtunde. Sama lihtne kui ta kodu, on ka paasverelase enese välimus. Riietub tagasihoidlikult, meeeldi omapäraselt ja ei hooli palju moetujudest. Kodunt väljaminekul näeb vähe vaeva enese ehtimisega. Sõidukiks on küllalt kõlbulik ja hää harilik igapäine töö- ehk tiibvanker; selle ette rakendatakse keskpärase hobune, kelle riistad kõnelevad küll vastupidavusest, mitte aga toredusest.

Läheb paasverelane kauplusesse, ehk asutisse, kus tal asja-õiendust, peab ta end tagasihoidlikult ülal. Ta ei tõuka jämedalt teisi eest kõrvale, et endale teed teha etteotsa pääsemiseks, vaid annab eesõiguse asjatalituseks varem seesolnuile, oodates vaikselt oma järjekorda. Ostab ta midagi, siis paneb esijoones rõhku asja tublidusele ja vastupidavusele. Nägusus, ilu on kõrvalise tähtsusega.

Paasverelane on visa ja töökas. Loodus pole ta vastu olnud kuigi armuline; kehvad on elutingimused. Maapind on halb ja annab viletsa saagi. Kuid sellele vaatamata on jõutud edasi ja praegune elujärg, põllu- ja karjakultuur annab selge tõenduse töölise visadusest, sitkusest ja tööarmastusest.

Kõigi takistuste kiuste upitab ta end kõrgemale. Tööd tehakse alati; koidust ehani käib askeldus, rühmamine ja rutt, kui argipäevast ei jatku, võetakse lisaks puhapäivi. Vene „prasdnikuid“, pikke puhkeaage ja tööpühi ei tunta. Töö juures

bekohane hoida teda endast parajas kauguses. Võõrast silmatseb ikka altkulmu, varitsedes selle liigutusi. Kaubategemisel tahab paasverelane, et kaitsta oma huviseid, ikka kindlat ja usaldusväärsset tagatist; lubaduse ja töötuse sisse ta palju ei usu. Ta uskmatuse kasvab vahel nii suureks, et taganeb endagi lubadusest, kui arvab et kaup talle kahju toob või lepinguosaline oma kohustusi täita ei jaksa.

Olles suur enesearmastaja, on paasverelase enesetunne ka väga õrn. Haavub väga kergesti nii sõnast kui teost. Kuid mitte üksi hoop, vaid ka paljalt teise ülemeelne ülalpidamine ja upsakus ärritab ja vihastab teda väga. Haavamisele ei reageeri ta äkilise leekvihaga, mis kergesti üles plahvatub, kuid niisama ruttu jälle kustub, vaid pikaajalise vaenlikkusega. Tema viha on tuha all hõõguva söe taoline salavimm. See ei kustu ruttu, sest enda haavamist paasverelane naljalt ei unusta. Aastad ja tihti koguni terve eluaeg ollakse leppimatud vihamehed. Kuid vaenlikkus ei seisa üksi hambakiristamises ja pahuras olekus, vaid tasu plaanide haudumises. Paasverelane on kättemaksu himuline ja sellepärast peab tegu saama tasutud ükskõik millal ja mil kombel. Teid ja abinõusid oma sihi saavutamiseks siin paasverelane ei vali. Oma vaenlasega ei armasta ta võidelda lagedal väljal, silm-silma vastu, lahtiste kaartidega rüütli kombel, vaid hävitab tema seljatagant antud löögiga, tihnikus varitseva metsmehe viisil. Visalt andestab ta eksi-muse. Tõsine südamlük leppimine kord tülli läinud paasverelaste vahel on väga raske ja juhtub üksnes harukorral. Salalik põueviha paasvere temperamendis on mõnelgi korral sünnitanud kohalikke kurbmänge. Nii langes selle ohvriks lähemas minevikus, aastat 12 tagasi, anarkilistel ja terrori päevil hulki inimesi. Pandi toime omakohut ja süüdistatj salakaebustega võimude ees paljuid elanikke, keda ka pikema jututa hukati.

Paasverelane on väga kade. Ta vihkab endast kõrgemal olijat, enesest kõrgemale ronijat. Teise õnne ja edu näeb ta sünge pahameelega. Ta ei või kannatada teise üleolekut, au, hiilgust ja kuulsust, vaid nöelab pahuras meeles kõike, kes õnnelikumad temast. Seda musta ürgtungi ilmestab kohapeal arenend suurejooneline ja mürgine keelepeks, mille ohvriks paljud langevad. Laimujuttude väljaanded sünnitavad paksu verd, mis tekitab rahutusi ja käärimist ümbruskonnas. Siit on alguse saanud hulki kohtuprotsesse. Teise õnnetuse, sissekukkumise üle tunneb ta salajast häädmeelt.

Nõrgalt on arenend paasverelases seltskondlik tunne. Vähe käib rahvas üksteisega läbi. Külla minnakse ikka vajaduse sunnil, mingi asja toomise või viimise pärast. Tühjaltkäimine, ju-

tuvestmine ajaviitmise ja lõbustamise otstarbel pole kombeks. Paasverelane pole suur jutumeister, külas istub sõnaahtralt, räägib ainult tarvilikku ning asju joonde ajades pöörab jälle koju tagasi. Perecondlikke olenguid ja pidustusi korraldatakse harva ja ainult eriliselt tähtsail korral, nagu sünni, abiellumise jne. puhul. Needki on külalistelt hõredad, sest kutsutakse vaid lähemad sugulased ja tuttavad. Oleng tuurib tavaliselt ka lühikest aega, kõrge rohkem päeva. Pühade pidustusi, küllasõite, sünnipäeva pidamisi ja teisi lõbusaid kokkutulemisi on Paasveres üpris vähe.

Usuelust Paasveres.

Usku on kohalik rahvas ikka kalliks pidanud. Suuri usu-vapustusi, usust taganemisi, mida mujal sageli on sündinud, pole Paasveres kunagi olnud. Sügava veendumusega hoitakse kinni sissejuurdunud usutunnistusest ja kombeist. Heites pilku lähemasse minevikku, jääb konstateerida pigemini teatavat elavust usulises liikumises ja usutunde süvenemist. Varem ajal hoolitsesid külakooliõpetajad religioöslise veende kasvamise, kinnistumise ja arenemise eest; peale oma otsekohe haridustöö pidasid nad silmas ka rahva usulisi tarbeid. Pühapäeviti peeti koolimajus jumalateenistusi, kus kooliõpetaja kokkutulnud rahvale jutlust ütles. Palveteenistust kaunistati lauludega ja muusikaga. Rahva osavõtt selliseist jutlustundidest oli väga elav. Koolimajad olid inimesi sageli täiskiilutud, mitte ainult vanemaist, vaid ka nooremaist.

Eriliselt hoogu läks usuline liikumine poolteistkümmend aastat tagasi, kui algas maailmasõda. Suur ja enneolematu rahvaste heitlus vapustas ka siis sügavalt rahva hingeelu. Kohutavas katastroofis nähti suurt etteähendust, Jumala sõrme. Elusündmuste tõukel usutunne rahvas paisus võimsaks kohinaks, mis haaras perekondi ja koguni terveid külasid. Palvetunnid muutusid üha sagedamaiks; neid peeti pea iga päev. Koolimajade asemel, mis olid suletud, käidi koos palvetamas, laulmas ja pühakirja seletamas taludes. Jutlustasid kooliõpetajate asemel lihtsad külamehed, keda ümberkaudu pilkavalt hüüti „ärkanud hingedeks või hüpandusulisteks“. Nende lihtne, kuid südamest tulev kõne jättis sügava mulje. Paljud, koguni

perekondade kaupa, kes seni olid leiged olnud, jätsid maha endise eluviisi ja pühendasid endid uuele vaimulikule elule.

Kirik kui ka ilmalik võim ei suhtunud alguses sellisesse ranva ärkamisse kuigi sõbralikult. Kartsid mõlemad siit välja kasvavat mässu hädaohtu. Hiljem nähes aga, et siin on tegemist süütu, mitte maise ja täiesti seadusliku rahva usutunde väljendusega, jäeti liikumine rahule. Ometi läks kirikule osa koguduse liikmeid kaotsi. Ägedamad ja fanaatilisemad usklikud, leides kirikus palju pahesid, tulid otsusele, et sellist eksimat vahemeest üldse pole vaja inimese ja kõrgema vahel. Lõid

Laekvere Haridusseltsi juhatus.

Vasakult — Adiine Reits, laekur; Artur Laurisson, esimees; Hilda Vetik, sekretär.

sellepärast lahku kirikust ja asutasid endile isekoguduse Rahkla. Uue koguduse liikmeks olid need ainult, kes tahtsid elada valju kõlbluselu ja oma elu juhtida pühakirja nõudeist. Koguduse tegevust juhtis koguduse vanem, kes täitis hingekarjase ja preestri kohuseid.

Muist usklikke Paasveres ja Veneveres jäid aga täiesti ustavaks kirikule ja tegid kaasa kõik kiriklikud talitused.

Praegu areneb usu elu vaikselt. Palvekoosolekute pidamine jätkub. Nende korraldustest võtab osa ka Simuna pastor, kes sageli peab koolimajas ja ka mujal rahvale jutlust. Sellega on loodud jällegi tihedam side kiriku ja rahva vahel, mis kord näis kaduma minevat.

Rahva usuline meelsus ei peegeldu üksi sagedases kirikus

käimises ja ühispalvete korralduses, vaid ka kohalikus seltskonnategevuses, perekonnaelus ja koduses lastekasvatuses. Tähtsamail seltskondlikeil koosolekuil, juubeliaktusil on päeva kavas ikkagi vaimulik talitus. Samuti suuremate ühiskondliste tööde valmisaamist pühitsetakse ikkagi usuliku toimingu, näit. majade õnnistamist j. t. Peetakse koduseid jumalateenistusi. Enamasti sünnib see pühapäeviti, nii harilikul kui ka suuril pühil. Mitmes kohas peetakse seda ka äripäewil, hommikuti ja õhtuti.

Jumalateenistus seisab lihtsalt jutluse lugemises kusagilt jutluseraamatust ja koraali laulmises. Tähtsamaid sündmusi perekonnaelus, nagu perekonnaseisu muudatusi — sünni, abiellumist j. t. saadab ikkagi vastav usutalitus. On abielu registreeritud perekonnaseisuametniku juures, siis järgneb tavaliselt sellele vormi nõude täitmisele kiriklik laulatus. Praegu on kohalik pastor ühtlasi perekonnaseisuametnik, nii langeb selle järeldusel ära tülitav kahekoondne üks teisest eriti lahus toimetatav tseremonii. Paasvere kodudes leidub kaunikesti teoloogilist kirjarõust, võrreldes muu literatuuriga. Kodune raamatukogu pole tavaliselt paasverelasel kuigi suur, sageli kõigest mõneköiteline, kuid tingimatult leidub seal piibel, jutluseraamat, lauluraamat ja ka testamendid eraldi. Raamatute üsna kulunud välimus kinnitab, et neid sageli tarvitatakse. Peale selle tellitakse veel vaimulikke ajakirje ning levitatakse neid.

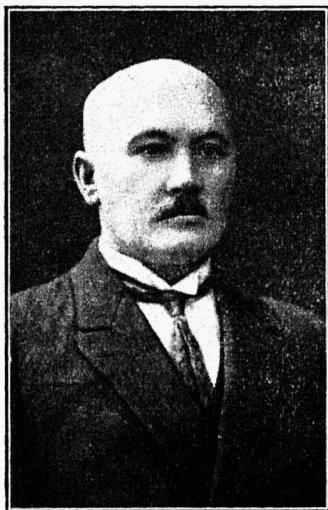
Lastekasvatusel kodudes on religioonil eriliselt tähtis koht. Peetakse väga tähtsaks ja tingimata tarviliseks lapsele usu tunde süvendamist ja selle kasvatamist. Esimesed kodused lugemikud on tavaliselt pühakiri, katekismus j. t. Esimesed pääsalmid õpitakse enamasti ikkagi lauluraamatust või piiblist. Omal ajal, kui rahvahääletusel oli usuõpetuse sisseseadmise küsimus algkoolesse, siis hääletas pea terve Paasvere usuõpetuse maksmapaneku poolt.

Usuline agarus on suur eriti vanema põlve juures. Võib näha sageli vanu tüdikesi, kes 15—20 klm. kauguselt aastaajast ja ilmast hoolimata jala kiriku poole rühivad. Noorem põlv on leigem. Kokkupuutudes tihedamalt välisilmaga on temale tublisti mõju avaldanud moodne haridus, ilmavaade, mis koos nooruslõbutungiga neid ükskõiksemaks teeb vaimulikkude asjade jaoks.

Lühike ülevaade Laekvere 6-kl. algkooli arenemisest 1920. a. kuni 1930. a.

J. Freiberg.

Johannes Freiberg.
Paasvere valla sekretär

Laekvere kool asutati 1920 aasta sügisel Laekvere Haridus Seltsi poolt. Kool paigutati Jakob Grustami ruumesse, sest seltsil omal ruume ei olnud. Avati 5. klass nendele, kes soovisid oma haridust jätkata. Õpetajaks oli pr. L. Selihof. 1921/22 õppeaastal avati ka 6. klass ja võeti lisaks teine õppejõud pr. P. Kriel, kes töötas koolis kuni 1. jaanuarini 1923 a. Õp. pr. Selihof pidi õpilaste vähesuse tõttu üksi 5. ja 6. klassiga edasi töötama, mis muidugi oli raske, kuid hea tahtmise juures saadi ka sellest üle. Seltsi ainealine seisukord oli aga kehv, nii et juba kooli sulgemise peale mõeldi. Pöörati Paasvere vallanõukogu poole palvega, toetuse saamiseks. Vallanõukogu määras oma koosolekul 5. augustil

1923 a. 1500 marka koolile toetuseks. Ehkki see summa vähene oli, saadi siiski raskustest üle ja kool jäi edasi töötama. Järgmisel aastal aga oli seltsi rahaline seisukord nii raske, et enam kooli ülalpidamisest juttugi ei võinud olla, millest vallanõukogule teatati. Nõukogu määras 1924/25 õppeaastaks kooliruumide üüriks ja remondiks 20.000 marka, pääle selle tegi valla valitsus nõukogule ettepaneku Laekveresse uus koolimaja ehitada, milline ettepanek aga läbi kukkus. Põhjendati, et vallal omal selleks jõudu pole ja puudub koht, kuhu ehitada. Kõigest oleks aga üle saadud, kui hariduse vastased poleks kihutustööd teinud, sest sel ajal oleks ehitamine palju kergem olnud kui nüüd. 1925 aastal võeti Laekvere 6-kl. algkool valla koolivõrku ja Moora kooli 3. ja 4. klass ühendati Laekvere kooliga, Moora jäi 1. ja 2. klass, ühe õppejõuga. Kerkis üles küsimus, kuhu kool paigutata? Laekvere Tarvitajate Ühisus ehitas omale uut maja ja lubas koolile ruumid üürida, kui vald oma tagavara summad ühingule laenab maja ehitamiseks 7% aas-

tas. Ajajooksul valla ärksamad mehed olid jõudnud niipalju mõjuda, et nõukogu igal aastal kaunis suure summa koolimajade ehituse tarvis eelarvesse üles võttis. Lepiti ka siis viimaks ühisusega kokku, vald lubas laenu ja ühisus ruumid 50.000-margalise aastaiüriaga. Ruume aga ei saadud õigeaks ajaks valmis, peale ühe väikese toa ja koolijuhataja korteri, sellepärast tuli kool kahte majja paigutada, 2 klassi ühisuse ja 2 vallamajja. Koolijuhatajaks valiti hra Aleksander Juulmann ja õpetajaks jäi edasi pr. Selihof. Koolil ei olnud aga õiget mööblit ega õppeabinõusid. Selle muretsemiseks määras vald 1925 aastal 31.500 marka inventaari ja 10.000 marka õppeabinõude jaoks. 1926 aastal kolis kool kõigi 4 klassiga Tarv. üh. majja, vald muretstes uue mööbli ja andis õppeabinõude muretsemiseks 25.000 marka. Ka siin ei olnud koolil mingisuguseid mugavusi, sest ruumid olid võimatu külmad, hommikuti 3—4° R. alla nulli, missugune olukord kuni 1929 aastani kestis, millal korraldati ruumid niisugusteks, et need enam-vähem sooja peavad. Valla tegelased, ära nähes, et kool ilma õppeabinõudeta hoogsalt tööd teha ei saa, määras koolile selleks otsustada 1927 a. 25 000 marka, 1928 aastal 500 krooni, 1929 a. 100 krooni ja 1930 a. 200 krooni. Inventari uuendamise jäeti seniks seisma, kuni uus maja saab valmis.

Esimene Laekvere kooli asutaja, õpetaja pr. L. Selihof lahkus koolipöllult 1. augustil 1928 aastal, tema asemele valiti prl. Hilda Martin, kes koolijuhataja Juulmann'iga abiellus. Mõlemad lahkusid Laekverest 1. augustil 1929 a. Nende asemele valiti koolijuhatajaks Artur Laurisson ja õpetajaks Adiine Mägi-Reits, kes ka praegu töötavad.

1929 aastal otsustas vallavolikogu Laekveresse ja Muuka uued 6-klassilised koolimajad ehitada, Laekverre kivi- ja Muuka puuehitus. Muuga koolimaja on juba valmis, kuna Laekvere oma jõuti üksnes katuse alla viia ja välised aknad ette panna. 1931 aastal loodab vald ka Laekvere maja niikaugemale ehitada, et 1931 a. sügisel kool ajakohastes ruumides võiks hakata töötama. Koolimaja asub Laekvere külas, platsi peal, mis ennem Laekvere Tarvitajate ühisuse käes oli tarvitada. Sündsa asukoha saamiseks oli vallal mõningaidki raskusi ära võita ja sekkumisi läbi teha.

Noorsoolaste tööst.

Kui vuhisesid vilud ja vinged tuuled, ei siis olnud soojust kodu koldegi juures. Pidid kaitseks end katma karvase käsukaga ja oskama hoida, et vinge külm ei näpistaks.

Töö tehti vilust tuulest ja külmast hoolimata. Ei kustunud südameist soovid ja tahted, vaid ikka rühiti ja rünnati.

Oli suuri ja õilsaid eesmärke, kuhu ühiselt püüti, ja töötati teadmises, et hoonet tuleb ehitada kividest — mitte nende varjudest.

Noist ajust ja eelkäijaist meil teada jutte ja mälestusi, mis meelest ei kustu.

Suure ehituse valmimisel on muutunud olud ja tööväli.

Kergemalt tunneb end ründaja.

* * *

Ü. E. N. Ü. Laekvere osak. juhatus.

I rida vasakult — Marta Krüger, sekretäri abi; Hindrek Sirelpuu, esimees; Adiine Reits, esimehe abi.

II rida vasakult — Artur Laurisson, sekretär; Hilda Vetik, laekur.

Vabas kodus on noorsoolaste koondus — ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus, kes on teinud tähtsa osa tööst rahvuslikus kultuuritöös.

Möödub varsti paar aastat, kui pühitseti oma töö ja tegevuse kümneaastast juubelit.

Palju ilusaid algatusi ja töid on Ü. E. N. Ü. teinud noorsoolaste kultuuri ja tuleviku hääks. Haritud on maad, mis oli söödis ja milliseks see oleks jäänudki.

Ise on rühitud õilsama tuleviku poole, pole tuge ega kaasabi saadud neilt, kellelt seda loodeti.

Ü. E. N. Ü. ühinguid on ligemale paarsada, missugused töötavad kodumaa linnades ja maakondades.

Ühingute suur arv näitab ja räägib selget keelt, et noorsoolastel on tõsist tahtet töötamiseks, tööväli ja tegevusraamid on avarad.

Enese arendamiseks on mõnes kohas ka algkooli lõpetanud noored Ü. E. N. Ü. ühingutes tööle asunud.

Ü. E. N. Ü. Laakvere osak.

Näitekunsti kursustest 27. okt. — 9. nov. 1930 a. osavõtjaid.

I rida — vasakult viies — näitejuht V. Sooserv.

Kibedasti annabki see tunda, et algkooli lõpetanuil pole õhkkonda, kus võiks edasi viia algatatud töid. Paljugi nendest on ümbruse mõjul sattunud libedale teele. Lühikese aja pärast ei ole püüdlikust noorest järel muud kui varemeid.

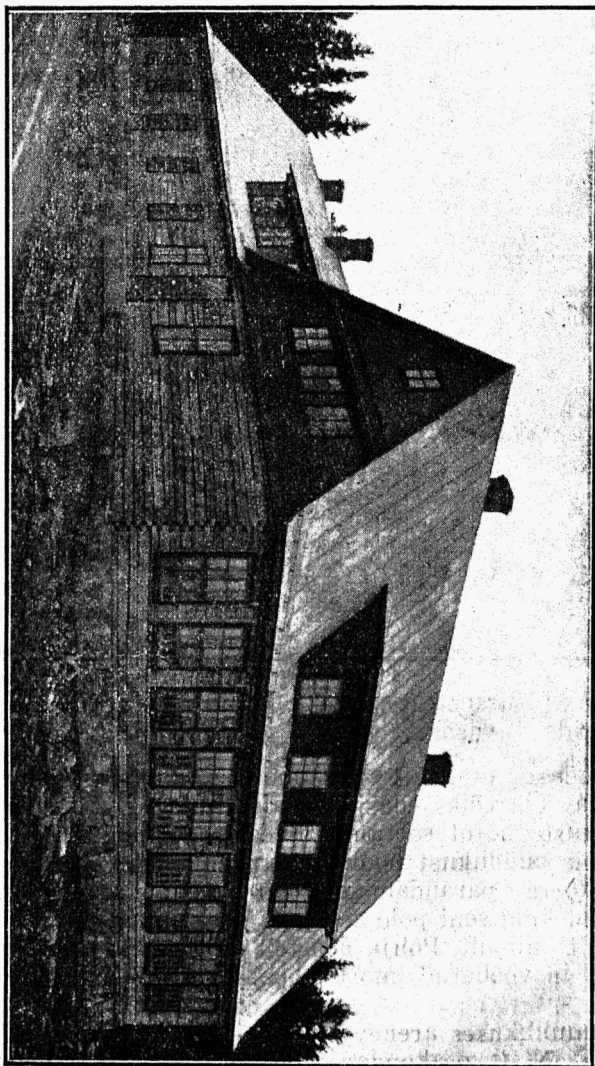
Olukorra parandamiseks on noortele otsitud peenemat õhkkonda, kuid seni pole see tagajärgi annud. Tuge on otsitud kristlikult vaimult, Põhja noortelt kotkastelt — aga võõrsilt laenatud ja võõbatud mõtted pole saanud omaseks luule ega lihale.

Loomulikkuses arenev siht on aga annud tagajärgi.

Ü. E. N. Ü. osakondades on võimalusi töötamiseks noorel kui vanal.

Laekvere noorsoolased kogusid selle aasta kevadõhtul kohaliku 6-kl. algkooli ruumesse kokku ja siis pandi alus enesearendamise tööle. Ü. E. N. Ü. Laekvere osakond on saanud noorile kui ka vanule noorsoolasile kohaks, kus tahetakse rühkida ja rünnata lootuste-ihade randa.

Muuga uus koolimaja, mis valmis sügisel.

Väljaandja ÜLEMAALISE EESTI NOORSOO ÜHENDUSE LÆKVERE OSAK.
Aadr.: **Laekvere.**

Kella- ja kullasepa töökoda

J. Brandt

Laekveres.

Parandan igasuguseid
seina ja taskukellu

ja muretsen tellimiste pääle uusi.

Võtan vastu ka
kullasepa ja rätsepa töid.

Töö kiire, korralik ja odav.

Austavalt

J. BRANDT.

Hind 25 senti.

Ar 930 P
Ründaja

Paasvere valla vastastikku kinnitusselts.

Võtab vastu
tulekinnitusi.

Eriti talumajade kinnitamine on lihtsam
ja tulusam, preemiad on odavamad kui
teistes seltsides.

Igas külas on nõukoguliikmed, kes soovi-
avaldusi vastu võtavad ja hindavad, lähemaid
seletusi ja teateid annavad.

**Tuleohu korral on materjali vedu
liikmete poolt.**

Juhatus.

„ÜHISTRÜKIKODA RAKVERES“

LAI UUL. 12. TELEFON 135

V A L M I S T A B

TRÜKITÖID — KÖITETÖID

ODAVATE HINDADEGA

Ühistrükikoda Rakveres